

Speech opening academisch jaar 2022
Annetje Ottow

De universiteit kent geen grenzen

Dames en heren, hartelijk welkom!

U hebt het vast wel gezien, toen u de kerk binnenkwam. Het reizende kunstwerk Gaia van de Britse kunstenaar Luke Jerram, de aarde in al zijn omvang en schoonheid, is in deze prachtige Pieterskerk niet te missen en had niet beter kunnen aansluiten op het thema van vandaag: VREDE EN VEILIGHEID. Een passend symbool voor deze opening van het nieuwe academisch jaar.

Namens het College van Bestuur en alle decanen heet ik u van harte welkom op deze opening van het academisch jaar! Het doet mij ontzettend deugd dat ik u na twee jaar eindelijk weer allen welkom kan heten in de Pieterskerk.

Welkom aan onze Voorzitter van de Eerste Kamer, Jan Anthonie Bruijn; welkom aan u, Minister Wopke Hoekstra, wij zullen straks meer van u horen.

Welkom aan de burgemeesters Lenferink van Leiden, Jaensch van Oegstgeest en Visser van Katwijk en aan de wethouders van Leiden, Leiderdorp, Den Haag en Oegstgeest.

Welkom aan de leden van onze Raad van Toezicht, onze collega's, docenten en onderzoekers, onze staf, studenten, alumni en emeriti.

Een speciaal welkom aan al onze studenten: wat is het fijn jullie hier allemaal eindelijk weer in deze groten getale samen te zien!

Welkom aan iedereen die hier vandaag met ons de opening viert, of dat nu is door hier in de kerk te zitten, of door thuis naar de livestream te kijken.

Welcome to the ambassadors and other representatives of the many befriended countries who have their embassies in The Hague. Most of this afternoon will be in Dutch, but a simultaneous translation in English is available for all our guests, staff and students who are not Dutch speakers.

Welkom heten, doe ik met oprecht veel plezier en met een groot gevoel van dankbaarheid. Dankbaarheid, omdat we hier vandaag met zoveel mensen bij elkaar zijn. Iets dat ik de afgelopen jaren ontzettend heb gemist. Ik weet niet hoe dat bij u is, maar hier met jullie in deze prachtige kerk, ervaar ik een groot gevoel van saamhorigheid. En dat is waardevol. Hoezeer we misschien ook gewend zijn geraakt aan online bijeenkomsten en werken vanuit huis – en ja, dat heeft soms ook voordelen – er gaat niets boven de kracht van samen beleven en samen delen. Genoeg redenen dus om blij en trots te zijn.

Dit samen zijn doen we in roerige tijden. We hebben nog vers in het geheugen de coronacrisis die ons de afgelopen jaren in de greep hield, en dan zijn er de klimaatcrisis en de oorlog in Oekraïne waarvoor nog geen oplossingen zijn. Het is dan ook niet voor niets dat we het thema vrede en veiligheid hebben gekozen voor deze opening. Crises en conflict zijn bij iedereen in Europa de huiskamer binnengekomen – niemand is ontzien.

De vraag die vandaag hier voor mij centraal staat, is wat wij als academische gemeenschap, als universiteiten kunnen, of zelfs moeten, doen en betekenen in de complexe uitdagingen die deze tijd met zich meebrengt.

Het verhaal dat ik wil vertellen gaat over GRENZEN:

Zo manifest als GRENZEN zijn in oorlogstijd – wanneer GRENZEN worden aangevallen, bewaakt, verdedigd, betwist en overschreden –

zo afwezig zijn GRENZEN in onze universitaire wereld. In onze wereld verleggen we grenzen, slechten we grenzen, vallen grenzen weg. Wetenschappers en studenten spreken allemaal dezelfde taal: die van kennis en het overbrengen van kennis door onderwijs en onderzoek. We weten elkaar over grenzen heen te vinden, de hele werldebol over. Juist gedurende de COVID-pandemie leken grenzen in de wetenschap wel volledig te zijn weggevallen, wisten wij processen te versnellen en werkten wij nog meer – zij het digitaal - samen.

Dit geldt in hoge mate ook voor Universiteit Leiden. Onze wetenschappers, docenten en studenten, komen van overal ter wereld naar Leiden en Den Haag. Onze wetenschappers en studenten reizen overal naartoe om te leren en te studeren, wetenschap te bedrijven en ervaring in het buitenland op te doen. In Nederland wordt internationalisering van universiteiten vaak negatief belicht, ik wil er vooral op wijzen hoe belangrijk internationalisering en internationale samenwerking is voor universiteiten, voor de ontwikkeling van kennis, ook voor onze studenten en daarmee ook voor de samenleving als geheel. Op onze campussen in Leiden en Den Haag vind je onderzoekers, docenten en studenten vanuit de hele wereld. Wij vergaren kennis door niet alleen óver culturen te leren, maar juist ook mét diverse culturen en andere landen samen te werken. Internationale samenwerking, leren van elkaar, connecting worlds – het is niet voor niets een belangrijk onderdeel van ons strategisch plan. Studenten leren van studenten uit andere landen te kijken vanuit verschillende perspectieven. . Juist dit legt de basis voor wederzijds begrip voor verschillende culturen en opvattingen, begrip dat we in tijden zoals nu heel hard nodig hebben. Het verrijkt daarnaast ook onze kennis. Studenten zijn de leiders van de toekomst, die in staat moeten zijn deze wereldbol te behouden voor de toekomst. Ik zie onze studenten hier voor mij zitten en besef hoe groot onze verantwoordelijkheid als universiteit is om jullie goed toe te rusten voor een ongewisse toekomst.

Connecting worlds – we doen het heel letterlijk. Zelf reisde ik in juli naar Indonesië. Ik was mee met de Kennismissie die georganiseerd werd door het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. In gezelschap van minister Robbert Dijkgraaf werden het een paar intensieve en inspirerende dagen van kennisuitwisseling tussen Nederlandse en Indonesische onderwijsinstellingen en organisaties. Tijdens zijn speech op de Universitas Indonesia benadrukte Minister Dijkgraaf dat wetenschap en onderwijs een cruciaal onderdeel van buitenlandse relaties en daarmee van het buitenlands beleid vormen. Internationale samenwerking op het gebied van wetenschap en onderwijs – zo sprak hij – is meer urgent dan anders. Alleen samen kunnen we de global challenges het hoofd bieden en door internationale KENNISsamenwerking – net zoals bij COVID – de urgente oplossingen vinden.

Dat maakt onze rol zo relevant. Het thema van vandaag, **Vrede en Veiligheid**, is onlosmakelijk verweven met deze wereldwijde uitdagingen.

Klimaatproblemen zullen de conflicten in de wereld doen toenemen. Droogte, hitte, wateroverlast zullen over de hele wereld ontwrichtend werken en vluchtelingen zullen hun weg zoeken naar veilige oorden.

En dit proces is al lang begonnen. Grote conflicten in de wereld zijn vaak ontstaan door klimaatverandering, iets wat wij ons hier in Europa naar mijn mening nog onvoldoende realiseren. In zijn boek 'De klimaat Generaal' omschrijft Tom Middendorp (de voormalig Commandant der Strijdkrachten) dat WATER – meestal het gebrek daaraan, maar ook wateroverlast – tot conflicten in de wereld leidt. Defensie en oorlogvoering kan dus niet in isolement worden beschouwd, maar dient benaderd en opgelost te worden door een holistische benadering waarin alle facetten van het conflict worden onderzocht. Hij geeft aan dat er een groot verband is tussen defensie en milieu.

Dit brengt mij bij de multidisciplinaire benadering op onze universiteit. Juist door de bestudering van en samenwerking tussen disciplines binnen deze mooie brede universiteit komen we verder bij de aanpak en oplossingen van complexe, wereldwijde problematiek. Juist voor thema's als: klimaat, biodiversiteit, water, politieke aspecten, international relations, migratie, rechten, governance, menselijk gedrag, mensenrechten - komt alles samen. Hier heb je multidisciplinaire kennis nodig om problemen en hun oorzaken in hun samenhang te zien en te bestuderen. Of het nu geschiedenis is, rechten, psychologie, politicologie, talen en culturen of meer exacte wetenschappen. Zowel in Leiden als in Den Haag staan we daarin sterk. Ook met onze stimuleringsprogramma's kunnen wij gezamenlijk belangrijke kennis leveren op het thema van vrede en veiligheid, oorlog, defensie en klimaatverandering. Ook studenten geven wij deze bagage mee. Onze studenten zijn enorm betrokken en voelen ook een grote verantwoordelijkheid om hun bijdrage te leveren. Laten we meer gebruik maken van de kracht van deze generatie!

Maar we doen meer dan dat, vanuit een diepgevoelde verantwoordelijkheid. We spannen ons in om de kennis die binnen de academie vergaard wordt ook daar te brengen waar het tot doorbraken kan leiden. We doen dat op allerlei manieren. We bundelen onze krachten op allerlei terreinen vanuit onze campussen. We onderzoek naar onder meer het buitenlandse en veiligheidsbeleid van de Europese Unie en de rol van de Verenigde Naties, de Europese Unie en de NAVO. Daarnaast richten we ons op onderwerpen als crisismanagement, vredeshandhaving en de verantwoordelijkheid om burgers te beschermen. Interessant is de rol die de universiteit daarbij kan spelen. Dat brengt me op bijvoorbeeld een initiatief van onze universiteit: het The Hague

Diplomacy Platform. Vanuit de overtuiging dat diplomatie een steeds grotere maatschappelijke functie heeft, hebben we een platform opgericht dat wetenschappelijke inzichten over de rol van diplomatie vertaalt en verbreedt. Daarmee willen we allerlei doelgroepen bereiken: de belanghebbenden, bijvoorbeeld de politiek, maar ook studenten en jongeren.

Dit sluit direct aan op wat ik wil meegeven aan onze key note speaker van vandaag, minister Hoekstra. Niet alleen dringen wij erop aan om bij het ontwikkelen en uitvoeren van overheidsbeleid gebruik te maken van de kennis die universiteiten hebben. Maar ook is het van belang om te beseffen dat onze positie ons bij uitstek geschikt maakt om diplomatie te bedrijven. Onze neutrale, op kennis en feiten gebaseerde academische praktijk kan een cruciale factor zijn voor internationale betrekkingen. Daarnaast brengen we verschillende werelden samen: die van studenten en jongeren, van beleidsmakers, wetenschappers, mensen van over de hele wereld. We zijn al zo gewend aan internationale samenwerking – de wereld van de wetenschap, ik zei het al, is een wereld zonder grenzen.

Wij geloven oprecht dat universiteiten kunnen bijdragen aan doorbraken van wereldwijde crises en zijn ook bereid om die verantwoordelijkheid te nemen. Toen wij als universiteit onze institutionele samenwerking met Russische universiteiten moesten staken vanwege de inval in Oekraïne, deed dat ons pijn. Het druist in tegen alles waar wij als Universiteit Leiden, als bolwerk van vrijheid, voor staan. Gelukkig kunnen we op individueel niveau nog wel contact onderhouden met de wetenschappers met wie wij vaak al jaren samenwerken, of dat nu Russische of Oekraïense collega's zijn. Wij geloven in de kracht van deze internationale samenwerking, tegelijkertijd zijn wij niet naïef en houden wij oog voor de noodzakelijke waarborgen van de academische vrijheid.

Zeker in tijden van oorlog is die samenwerking van belang. Universiteiten zijn de instituten die de dialoog op gang houden. Universiteiten zijn nodig omdat ze de wereld van data voorzien, bijdragen aan wederzijds begrip van en inzicht over elkaar. Ik breng in herinnering dat binnen enkele dagen na het begin van de oorlog in Oekraïne op onze campus in Den Haag al een bijeenkomst werd gehouden over de inval van Rusland in Oekraïne. Daar gaven wetenschappers van verschillende faculteiten duiding aan de ontwikkelingen op dat moment. De zaal zat helemaal vol en online belangstelling was enorm. Het was ook een zeer beladen en emotionele bijeenkomst. Het geeft aan hoe enorm betrokken wij als wetenschappers, docenten, staf en studenten zijn bij wat er in de wereld gebeurt. Tegelijkertijd hebben we de slagkracht om praktisch in de benen te

komen. In no time was er een noodfonds voor Russische en Oekraïense studenten en medewerkers, opgericht door het Leids Universiteits Fonds. Dat fonds drijft grotendeels op de betrokkenheid van de vele alumni van onze universiteit. Juist op dit soort kruispunten in de geschiedenis, waarin vrede en veiligheid onder druk staan, laat de universiteit zien dat zij een levend instituut, een praktiserende gemeenschap is. Dat vervult ons met grote trots en dankbaarheid.

Maar het brengt mij ook tot de overtuiging dat we nooit achterover mogen leunen. In ons strategisch plan hebben wij vier kernwaarden uitgesproken: vrijheid, verbinding, vernieuwing en verantwoordelijkheid. Wij houden deze levend, dag in dag uit. Dat doen we door grenzen te verleggen. En daarmee kom ik terug op het begin van mijn betoog. Want in het verleggen van grenzen zitten die vier kernwaarden besloten: het slechten van grenzen betekent vrijheid, geeft ruimte voor verbinding en vernieuwing, maar brengt ook verantwoordelijkheid met zich mee. Dat is wat de universiteit doet, en dat is ook wat je als individu kunt doen: grenzen verleggen.

Het helpt dan om onderdeel te zijn van een instituut dat in staat is bij te dragen aan de oplossingen voor de prachtige wereldbol die achter u hangt. We dragen met onze kennis bij aan het slechten van conflicten. Omdat wij grensverleggend zijn. Een universele taal spreken. Een taal die harder nodig is dan ooit en die ons dwingt om in gesprek te blijven.

Ik dank u voor uw aandacht.